

דבקות במשימה – עד היכן?

בקרב של גדוד 9 ושל גדודי שריון נוספים של אוגדת סיני בשעות הראשונות למלחמת יום הכיפורים הייתה התנגשות חמורה בין עקרונות המלחמה לערכי הלחימה. מול העקרונות של מיצוי הכוח, ריכוז המאמץ, אבטחה ותחבולה, עמדו – וניצחו – ערכי הדבקות במשימה, אומץ הלב, הרעות וההקרבה העילאית. המחיר היה נורא

אל"ם (מיל') משה גבעתי

המלחמה, ובעיקר לא ניתן לחזות מראש כיצד על מפקד או על לוחם לנהוג כאשר מתנגשים עקרונות המלחמה בערכי הלחימה. את הדילמות האלה יפתור המפקד באמצעות תבונתו וניסיונו הקרבי. אין בכוונת מאמר זה להציע "פתרון בית-ספר" לדילמות כאלה, משום שיהיה בזאת חוסר אחריות. כל רצוני הוא להאיר את הבעיה ולתת לשדרת הפיקוד העתידי חומר למחשבה על בסיס לקחיו של אחד הקרבות הקשים ביותר במלחמת יום הכיפורים. במאמר אציג באופן כללי בלבד את קרב הגבורה של גדוד 9 בגזרה הצפונית של תעלת סואץ – קרב שהחל בצהרי יום הכיפורים, 6 באוקטובר 1973, והסתיים למחרת עם שחר. את תיאור הקרב במלואו ניתן לקרוא בספרי "בדרך המדבר והאש – תולדות גדוד 9", שיצא בהוצאת "מערכות".

ב־6 באוקטובר 1973 בשעה 14:00 החלה מלחמת יום הכיפורים. צבאות מצרים וסוריה תקפו במפתיע את כוחות צה"ל בר־זמנית בחזית תעלת

באומץ לב, בנחישות ובתבונה עד כדי חירוף הנפש; דוגמא אישית, שמירה על חיי אדם, מוסריות בלחימה, נאמנות ומסירות הנפש. הקרבה עילאית, רעות ואחוות הלוחמים, לכידות היחידה, אי-

**בהיות המלחמה ממלכת
אי-הוודאות, לא ניתן ללמד
בשום קורס את המינון
המדויק של דבקות
בעקרונות המלחמה**

השארת פצועים בשטח. בקוד האתי של צה"ל "רוח צה"ל – ערכים וכללי יסוד", שמחייב את צה"ל משלהי 1994, נאמר: "החובה לעמוד במשימה ולנצח במלחמה תהיה המצפן בכל מאמץ להגיע לאיזון הנאות בתוך מערכת הערכים וכללי היסוד של 'רוח צה"ל'". בהיות המלחמה ממלכת אי-הוודאות, לא ניתן ללמד בשום קורס את המינון המדויק של דבקות בעקרונות

בבית-הספר לקצינים של צה"ל, בבסיסי ההדרכה של זרועות האוויר והים, במכללה לפיקוד ולמטה ובקורסי הפיקוד ברמות השונות לומדים החניכים – המיועדים להיות שדרת הפיקוד הזוטר והבכיר – את עשרת עקרונות המלחמה: דבקות במשימה לאור המטרה; רוח הלחימה; יוזמה והתקפיות; תחבולה; ריכוז המאמץ; אבטחה; מיצוי הכוח; רציפות והמשכיות; עומק ועתודה ופשטות.

הן המפקדים והן הלוחמים מתחנכים בטירונות, באימונים, בסדרות החינוך, בהרצאות על מורשת הקרב ותוך כדי פעילות הבט"ש לאורם של ערכי צה"ל, שהתגבשו במלחמותינו או נלמדו מניסיונם של צבאות זרים. ערכים אלה כוללים, בין היתר, דבקות במשימה

חוקר במחלקה להיסטוריה של צה"ל

חיילים מצרים חוצים את התעלה ב־6 באוקטובר 1973 (ציור: חנן מילנר)

סואץ ובחזית הגולן. בחזית המצרית נפתחה המלחמה באופן הבא: הונחתה הרעשה ארטילרית כבדה לכל אורך התעלה על מעוזים ועל צמתים שממזרח להם; התבצעו תקיפות אוויריות על קו המעוזים, על מפקדות גדודים, על מפקדות חטיבות בעומק, על שדות תעופה, על מרכזי שליטה והתרעה, על יחידות בקרה אווירית ועל מכ"מים במערב סיני ובמרחב שלמה.

בחסות הריכוך הכבד ובחיפוי אש טנקים ונשק נ"ט ארוך טווח שניצבו על רמפות בגדה המערבית החלה צליחתן של חמש דיוויזיות חי"ר מצרי באמצעות סירות גומי, נגמ"שים אמפיביים וגשרים קלים. חיילי החי"ר המצרים עברו בין המעוזים, ניתקו אותם מן העורף והציבו מארבים נ"ט לטנקים של אוגדת סיני, שניסו להגיע אל המעוזים ואל סוללות העפר המשולשות שמאחוריהם ("הסנפירים") בהתאם לתרגולות ולתוכנית ההיערכות "שובך יונים". במקביל ניסו 48 מסוקים מצריים

להנחית כוחות קומנדו בעומק סיני. 20 מהם הופלו על ידי מטוסי חיל האוויר ובאש כוחות הקרקע, ורבים אחרים התרסקו בנחיתתם. יחידות קומנדו מצריות הונחתו גם מסירות גומי בחוף סיני. חטיבת הנחתים 130 צלחה בטנקים ובנגמ"שים אמפיביים את האגם המר הקטן והחלה להתקדם לעבר מעבר גידי. מייד לאחר צליחת כוחות החי"ר הראשונים החלו כוחות הנדסה מצריים להכין פרצות בסוללות העפר שבצד המזרחי של התעלה והקימו גשרים כבדים – מה שאיפשר ליחידות השריון של דיוויזיות החי"ר לעבור לצידה המזרחי של התעלה. עם השלמת מעבר השריון של דיוויזיות החי"ר החלו לעבור הדיוויזיות הממוכנות, ובעקבותיהן החלו לצלוח דיוויזיות השריון.

תוכנית המגננה על קו התעלה ועל מערב סיני, ששם הקוד שלה היה, כאמור, "שובך יונים", גובשה בעקבות לקחיה של מלחמת ההתשה. על-פי

התוכנית אמורה הייתה אוגדת סיני במקרה של מלחמה לנהל קרב הגנה ברצועה שבין התעלה לבין "דרך הרוחב" עם יחידותיה הסדירות עד הגעתן של אוגדות המילואים. הסד"כ לתוכנית היה אמור להיות כדלקמן: חטיבה 14, חטיבה 201, חטיבה 7, חמישה גדודי חי"ר וחרמ"ש ו-22 סוללות ארטילריה. חיילי המילואים במעוזים היו אמורים להיות מוחלפים בחיילי חטיבות סדירות נבחרות, ונאמר שהחזקת המעוזים לא תיעשה בכל מחיר, אלא בהתאם להתפתחות הלחימה. עם קבלת התרעה היה על יחידות השריון הסדירות לנוע לנקודות ההיערכות על-פי התרגולות. בפועל הייתה גזרת התעלה ב־6 באוקטובר 1973 מחולקת לשתי גזרות חטיבתיות: בגזרה הצפונית הייתה פרוסה חטיבה מרחבית 275 בפיקודו של אל"ם פנחס נוי, ובגזרה המרכזית והדרומית – חטיבת השריון הסדירה 14 בפיקודו של אל"ם אמנון רשף. מול אלף החיילים

דבקות במשימה – עד היכן?

עוֹפְרֵי תַּיִת

המצרים, שהחלו לצלוח את התעלה, ניצבו בקו המגע רק 450 לוחמי חי"ר, שהיו ערוכים ב־16 מעוזים ובארבעה מעוזי תצפית – מרביתם חיילי מילואים מגדוד חי"ר 68 של חטיבת ירושלים, ורק בגזרה הדרומית ישבו במעוזים חיילים סדירים של הנח"ל. מול 1,700 טנקים מצריים ומאות אמצעים נ"ט ארוכי טווח היו לאוגדת סיני הסדירה, בפיקודו של אלוף אברהם (אלברט) מנדלר, 274 טנקים, שמהם ניצבו רק 85 טנקים בקו המגע. לעומת כ־1,150 תותחים מצריים היו לצה"ל בכל חזית התעלה 28 תותחים בלבד.

עם התגברות הסימנים המעידיים על הכנות המצרים והסורים למלחמה, הורה הרמטכ"ל ביום ו', 5 באוקטובר, להטיס לסיני את חיילי חטיבת הטנקים הסדירה בפיקודו של אל"ם גבי עמיר. החטיבה הוטסה לרפידיים והחלה להתארגן בטנקים ממחסני החירום של אוגדת סיני. בשעה 11:25 קיבל פיקוד הדרום הוראה לעבור לכוננות ג' – הכוננות הגבוהה ביותר של הצבא הסדיר. בשעה 20:00 קיבל פיקוד הדרום פקודה מהמטכ"ל להתפרס על-פי תוכנית "אשור 2" כדלקמן: חטיבה 14 תיערך לאורך התעלה כולה, כאשר גדוד 9 בגזרה הצפונית, גדוד שאול שלו בגזרה המרכזית, וגדוד עמנואל סקל בגזרה הדרומית. מפקדת חטיבה 201 בפיקודו של אל"ם דן שומרון תיערך בבירת-תמדה, וגדודיה באזור התעלה, וחטיבתו של גבי עמיר תמשיך להתארגן ברפידיים. כאשר התברר לרמטכ"ל, רב"א לוף דוד ("דדו") אלעזר ב־6 באוקטובר בשעה 04:30, כי המלחמה תיפתח בריום בשעה 18:00, זימן אליו מיידית את אלופי הפיקודים. בדיון הקצר, שהחל בשעה 07:15 במטכ"ל, התווה "דדו" בפניהם את שלבי המלחמה, כפי שצפה באותה השעה, והתמקד בתכנונה של התקפת-הנגד. לא ניתנו הנחיות ברורות כיצד להיערך להתקפה. עם שחר, עוד בטרם יצא למטכ"ל, התקשר אלוף פיקוד הדרום, שמואל גונן (גורודיש), למפקד אוגדת סיני, אלוף מנדלר, והורה לו "להיכנס לקראת השעה 17:00

לשובך יונים" ולכוננות ספיגה כדי לא להראות עירנות ולא לפתח אסקלציה". מנדלר ביקש להקדים את הכניסה לשעה 16:00, וגונן הסכים לכך.

גדוד 9 של חטיבה 14, בפיקודו של סא"ל יום־טוב תמיר, היה פרוס בגזרה הצפונית של תעלת סואץ מאז אוגוסט 1973 כדלקמן: מפקדת הגדוד, שכללה את חפ"ק המג"ד בטנק ובנגמ"ש, את טנק הסמג"ד ואת פלוגת המפקדה והסיוע, ישבה במתחם "חצב" דרומית לבלוזה; שתי פלוגות טנקים ישבו

מול העקרונות של מיצוי הכוח, ריכוז המאמץ, אבטחה ותחבולה, עמדו – וניצחו – ערכי הדבקות במשימה, אומץ הלב, הרעות וההקרבה העילאית

במתחם "קטיה" הסמוך ל"חצב"; פלוגת טנקים אחת ישבה במתחם קדמי ב"צ'רצ'יל", ומחלקת טנקים אחת ישבה במעוז הצפוני ביותר בתעלה, "אורקל". 33 טנקי גדוד 9 היו מדגם מג"ח, בעל מנוע דיזל, תותח 105 מ"מ ושני מקלעי 0.3 אינץ'. לטנקים הייתה יכולת ראיית לילה באמצעות משקפות תת־אדומות. ירי הלילה התבצע באמצעות זרקור קסנון עם מסנן תת־אדום, שהיה מורכב על טנקי המ"מ בלבד. למפקדי מחלקות הטנקים היו גם משקפות "אֵס־אֵל־אֵס" (משקפת לראיית לילה פסיבית, המופעלת על העיקרון של הגברת אור הכוכבים). נשקם האישי של כל הלוחמים והמפקדים היה תת־מקלע "עוזי". לכל פלוגת טנקים היה גם נגמ"ש עם חוליה טכנית. פלוגת החרמ"ש של הגדוד נגרעה ממנו בשל קיצוצים.

בקבוצת פקודות, שהתקיימה במפקדת החטיבה הצפונית בשעה 12:00 בהשתפות מג"ד חי"ר 68, מג"ד 9, מג"ד החת"ם הגזרתי, מ"פ מגדוד הסיור "שקד" (שישב בתעוז "מרתף" ממזרח לקנטרה) ומטה החטיבה, מסר המח"ט, כי יש ידיעות שתרגיל רב היקף

שעורכים המצרים עלול להתפתח למצב לחימה, וכי אש ארטילריה מצרית צפויה להיפתח בשעה 18:00. לפיכך – קבע המח"ט – יתפרסו הכוחות על-פי תוכנית "שובך יונים" החל מהשעה 17:00. בלחצם של המפקדים שנכחו בתדריך התקשר המח"ט למפקד האוגדה וביקש אישור לנוע מייד לעמדותיהם הנוכחיות, אך מפקד האוגדה דחה זאת בטענה שכל תנועה של כוחותינו עלולה להסלים את המצב. בקבוצת פקודות שנערכה בגדוד 9 לאחר כשעה תידרך המג"ד את מפקדי הפלוגות על המצב, חזר על תוכנית "שובך יונים" הגדודית כפי שתורגלה עשרות פעמים והורה להיות מוכנים לתנועה בשעה 16:00 כדי להיות בעמדות בשעה 17:00. מפקדי המעוזים, שהיו אמורים להיות תחת פיקוד מג"ד 9, ומחלקת הטנקים של הגדוד במעוז "אורקל" תודרכו בטלפון על ההתפתחויות הצפויות. אף שבמטכ"ל ידעו כבר משעה 04:30 בוודאות שהמלחמה עומדת להיפתח, הרי למפקדי המעוזים ולמפקדי השריון בסיני ובחזית הגולן נראה היה שהם עומדים בפני יום קרב דוגמת ימי הקרב של מלחמת ההתשה, שהסתיימה שלוש שנים קודם לכן.

בשעה 13:55 נשמעה לפתע צפירת אזעקה, שהתריעה על התקפת מטוסים. ממערב הגיחו מטוסים מצריים ותקפו את מתחמי "חצב" ו"קטיה". שלושה מחיילי הגדוד נהרגו וחמישה נפצעו. מדיווחים מבוהלים ברשת הקשר של המעוזים התברר, שהם סופגים הפגזות כבדות. בעוד פלוגות הגדוד מזנקות כקפיץ דרוך למשימותיהן המתוכננות מראש, התפרצו מפקדי המעוזים לרשת הקשר של גדוד 9 ודרשו שהטנקים יגיעו בדחיפות לסייע להם, משום שהבחינו בכוחות המצריים שהחלו לצלוח את התעלה. אל מול מסך הארטילריה וטילי הנ"ט הרצחניים דהרו צוותי הטנקים בדיונות ובביצות שממזרח לקנטרה במטרה לבלום את הכוחות המצריים שצלחו את התעלה. בגבורה עילאית ותוך גילויי הקרבה ללא שיעור ודבקות

במשימה ניסו לוחמי הגדוד לפרוץ את דרכם אל המעוזים המכותרים כנגד כל הסיכויים.

משעה 15:00 לערך ועד שחר 7 באוקטובר ניסו טנקי גדוד 9 להגיע

לעמדותיהם המתוכננות. ארבעה טנקים בלבד הגיעו למשימותיהם המתוכננות: צמד טנקים מפלוגה ל' בפיקודו של סגן שאול מוזס, שחבר למעוז "בודפשט" שעל חוף הים התיכון מול פורט פואד והשתתף בקרב ההגנה שמנע את כיבושו, וצמד טנקים בפיקוד סמ"פ ל', סגן מירון אלתגר, שהגיעו לעמדת ה"סנפיר" ממזרח למעוז "כתובה". כל שאר טנקי הגדוד ניסו לפרוץ לעבר המעוזים שמגיניהם זעקו לעזרה או לעבר עמדותיהם המתוכננות בניסיון לבלום את המצרים. עקב ההפגזות הכבדות ובעיקר בשל ירי טנקים וטילי "סאגר" מרמפות שממערב לתעלה ובשל היתקלויות עם חוליות צידי טנקים של הקומנדו המצרי ששרצו בשטח נפגעו רוב טנקי הגדוד או שקעו תוך כדי תמרון בביצות שממזרח לתעלה.

למרות המצב שאליו נקלעו המשיכו מפקדי הגדוד ולוחמיו בעקשנות, בנחישות ללא שיעור, בגילווי דבקות במשימה ובאומץ, שגבלו כמעט בטירוף, בניסיונותיהם לחבור למעוזים. גם כאשר הגיעו לגזרה פלוגת החרמ"ש מגדוד 79 בפיקודו של סרן יחיעם ששון והגדוד בפיקודו של סא"ל עמיר יפה מחטיבת גבי עמיר, לא עצרו המפקדים לבצע הערכת מצב שקולה וקרה כדי לבחון האם המחיר ששילמו עד כה אינו גבוה מדי. תחת זאת המשיכו כל המפקדים להסתער בחמת זעם לעבר קו המים וניפצו את יחידותיהם לרסיסים. לאחר 16 שעות של לחימה רצופה ואכזרית נותרו רק 7 טנקים כשירים מתוך 33 הטנקים שעימם יצא הגדוד לקרב. 59 ממפקדי הגדוד ולוחמיו נפלו.

היחידות הנוספות שהגיעו לגזרה? איני בטוח שלמישהו ישנן תשובות ברורות. ריבוי הנפגעים כשלעצמו הקשה על ביצוע תחקיר יסודי במהלכי הקרב, אך התוצאות מדברות בעד עצמן: כל המעוזים

כותרו, רק מעטים מלוחמי המעוזים הצליחו להיחלץ מהם בשלום, וגם זאת בדרך כלל בכוחות עצמם. המצרים לא נבלמו והצליחו לכבוש רצועה בעומק של 10 ק"מ ממזרח לתעלה.

איני רוצה לעסוק בסוגיות הטקטיות והאופרטיביות של תוכנית "שובך יונים" עצמה ובכלל מהלכי הלחימה בגזרה הצפונית של התעלה. אותי מטרידה שאלת הדבקות במשימה ומחירה. ברור לי לחלוטין, שכל הלוחמים והמפקדים, שחונכו לאור ערכי הלחימה של צה"ל, האמינו באמונה שלמה שכך מצפים מהם שינהגו. איש לא יכול לבוא בטענות אל המפקדים הצעירים, ששמעו ברשתות הקשר את זעקת אנשי המילואים במעוזים והבינו שעליהם לחרף את נפשם כדי לחלצם. זוהי רעות הלוחמים לשמה, והייתה זו שמירה על הערך המקודש של אי-הפקרת פצועים בשטח. בדיעבד ברור שהדהרה לעבר המעוזים סייעה להם מעט מאוד. אותם לוחמי חי"ר שהצליחו להיחלץ עשו זאת לבסוף בכוחות עצמם. התקדמות גדוד 9 לעבר קו העמדות המתוכנן תחת אש התבצעה כמעט ללא סיוע ארטילרי, ללא סיוע אווירי וללא שיתוף פעולה עם כוחות חי"ר או חרמ"ש. בקרב של גדוד 9 ושל גדודי שריון נוספים של אוגדת סיני בשעות הראשונות למלחמה הייתה התנגשות חמורה בין עקרונות המלחמה לערכי הלחימה. מול העקרונות של מיצוי הכוח, ריכוז המאמץ, אבטחה ותחבולה, עמדו – וניצחו – ערכי הדבקות במשימה, אומץ הלב, הרעות וההקרבה העילאית. המחיר היה נורא.

במלחמה. 78 נפצעו ו-6 נפלו בשבי. צוות הטנק של סרן מירון אלתגר, סמ"פ ל', נעדר עד היום. לאחר המלחמה הוענקו ללוחמי הגדוד 16 עיטורים: שני עיטורי הגבורה, שבעה עיטורי המופת, עיטור העוז ושישה ציונים לשבח של הרמטכ"ל. צוותי הטנקים שנותרו צורפו בבוקר ה-7 באוקטובר לחטיבת גבי עמיר והמשיכו בלחימה עד סוף המלחמה. משכנסה הפסקת האש לתוקפה, הוקם גדוד 9 מחדש.

מאז כתבתי בספרי את הפרק העוסק בלחימת הגדוד במלחמת יום הכיפורים, לא נתנה לי מנוח השאלה: הכיצד לא שאל אף אחד ממפקדי הגדוד

איש לא יכול לבוא בטענות אל המפקדים הצעירים, ששמעו ברשתות הקשר את זעקת אנשי המילואים במעוזים והבינו שעליהם לחרף את נפשם כדי לחלצם

או מהמפקדים ברמות שמעליו את עצמו מרגע הפתיחה באש, שמה כדאי לעצור את ההחירה המטורפת לעבר קו המעוזים? הרי התנאים בשטח השתנו. וכאשר החלו נפגעים טנקי הגדוד בזה אחר זה מטילים נ"ט, או כששקעו בביצות וחלק גדול מהזמן עסקו הלוחמים בחילוץ הנפגעים והטנקים, מדוע לא נחלצו לאחור כדי לבצע הערכת מצב שקולה? גם כאשר הביץ המג"ד את חומרת המצב מדוע המשיך להסתער אל תוך התופת, ובכלל זה עם